

ऋणनिर्देश

प्रस्तुत प्रबंधिकेचे लेखन पूर्ण करण्यासाठी मला अनेकांचे मोलाचे सहकार्य लाभले हे माझे सद्भाग्यच समजते. या सर्वांचे माझ्यावर न फिटणारे असे ऋण आहे.

माझ्या मार्गदर्शक गुरू प्रा. डॉ. सौ. शुभांगी शशिकांत भुतकर यांच्या योग्य मार्गदर्शनामुळेच ही प्रबंधिका पूर्ण करू शकले. अभ्यास करण्यास नेहमीच त्यांनी मला प्रोत्साहन दिले. विषयनिवडीपासून प्रबंधिका पूर्ण होईपर्यंत बहुमोल असे चिकित्सक मार्गदर्शन केले त्यांचे ऋण मानण्यापेक्षा त्यांच्या ऋणातच सदैव राहणे मला आनंददायक होणार आहे.

शिवाजी विद्यापीठाच्या मराठी विभागातील डॉ. रवींद्र ठाकूर, डॉ. विश्वनाथ शिंदे, डॉ. कृष्णा किरवले यांच्याशी प्रबंधिकेच्या विषयाच्या संदर्भात केलेल्या चर्चा फार उपयुक्त वाटल्या. या चर्चांमुळे मला प्रोत्साहन मिळाले. या सर्वांची मी विशेष आभारी आहे.

छत्रपती शिवाजी कॉलेजचे प्राचार्य जे. जी. जाधव, प्राचार्य शशिकांत नारायण भुतकर यांनी बहुमोलाचे असे मार्गदर्शन केले. त्यांच्या योग्य मार्गदर्शनामुळे मला प्रोत्साहन मिळाले. या कॉलेजमधील मराठी विभागातील सर्व प्राध्यापकांचे सहकार्य मला लाभले. या सर्वांचे ऋण न फिटणारे आहे.

श्री सदानंद देशमुख यांनी त्यांच्या साहित्याबद्दल दूरध्वनीवरून मनमोकळेपणाने केलेली चर्चा मला अत्यंत उपयुक्त ठरली. आपला अमूल्य वेळ देऊन आवश्यक तेथे मार्गदर्शन केले त्याबद्दल मी त्यांचे आभार व्यक्त करते.

प्रा. सौ. माधुरी दाणी, प्रा. प्रभाकर पवार. प्रा. पांडुरंग सोनावणे, सौ. सुखदा पारशी यांच्याशी विषया संदर्भात केलेल्या चर्चातून मला योग्य मार्गदर्शन मिळाले. या सर्वांचे ऋण न फिटण्यासारखे आहे.

छत्रपती शिवाजी कॉलेजचे ग्रंथालय, बॅरिस्टर बाळासाहेब खर्डेकर ग्रंथालय, कोल्हापूर, मुधोजी कॉलेज फलटणचे ग्रंथालय, शिवाजी वाचनालय, फलटण या ठिकाणाहून मिळालेले संदर्भग्रंथ या प्रबंधिकेसाठी मोलाचे आहेत. या सर्व ग्रंथालयातील ग्रंथपाल, सेवकांची मला सतत मदत मिळाली त्याबद्दल मी त्यांचे विशेष आभार मानते.

माझ्यासाठी अपार कष्ट करणारे माझे परमपूज्य आई - वडील यांनी मला शिकविण्यासाठी कसोशीने प्रयत्न केले. माझी आई सौ. सुमन,

वडील श्री . आनंदराव शंकरराव क्षीरसागर आणि माझी प्रेमळ आजी पार्वती आणि कलावती यांचा आशीर्वाद सदैव माझ्या पाठीशी असल्यामुळेच मी उच्चशिक्षणापर्यंतचा प्रवास करू शकले तेव्हा जीवनभर त्यांच्या ऋणात राहणेच मला अधिक आवडेल .

माझ्या संशोधनकार्याला सदैव प्रेरणा देणारे माझे भाऊ गजानन, कमलाकर, शरद, अनिल, माझ्या बहिणी व दाजी सौ . सुवर्णा आणि अशोक जाधव, सौ . शोभा आणि सुभाष नाळे, सौ . दिपाली आणि रोहिदास नेवसे माझे काका धनंजय नाळे आणि मावशी सौ . रोहिणी या सर्वांचे माझ्यावर अनंत ऋण आहेत .

माझे चुलते श्री . सावता क्षीरसागर, माझ्या दोन्ही चुलत्या सौ . गीता क्षीरसागर आणि सौ . वैशाली क्षीरसागर, माझे मामा श्री . बबन भुजबळ, श्री . प्रभाकर भुजबळ, श्री . विठ्ठल भुजबळ, आणि माझे मानसबंधू श्री . शशिकांत धोरात, श्री . हरीश सावंत यांनी आजपर्यंत माझे शिक्षण पूर्ण करण्यासाठी सर्वतोपरी मदत केली . त्यांच्या विषयी मी कृतज्ञता व्यक्त करते .

त्याचबरोबर माझ्या सर्व मित्र - मैत्रिणींनी मला केलेले सहकार्य फार मोलाचे आहे . या सर्वांनी मला केलेल्या सहकार्याबद्दल मी त्यांची अत्यंत ऋणी आहे .

या प्रबंधाचे अत्यंत तत्परतेने टंकलेखन करून दिल्याबद्दल श्री . रणजित नाळे त्यांचे सहकारी किरण कापसे यांचे मी आभार व्यक्त करते . या प्रबंधाची सुबक बांधणी करून देणारे ॐ ऑफसेट यांचीही मी आभारी आहे .

या सर्वांखेरीज ज्यांचा प्रत्यक्ष - अप्रत्यक्षपणे या संशोधनकार्यास हातभार लागला, परंतु नामनिर्देश करण्याचे राहिले असेल अशा सर्वांचे मी मनापासून हार्दिक आभार मानते .